

HETEROTOPIC VIEW

Journal homepage: www.heterotopicview.com

HETEROTOPIC
VIEW

Social Science Journal

Cumhuriyetten Günümüze Yaygın Eğitim ve Halk Eğitimi

Massive Education and Public Education from the Republic to Today

Ahmet Süreyya KILIÇ¹

Makale Bilgisi

Gönderildiği Tarih

04.11.2024

Kabul Edildiği Tarih

11.12.2024

Article Info

Date Received

04.11.2024

Date Accepted

11.12.2024

Anahtar Sözcükler

Halk eğitimi, Yaygın eğitim, Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi, Hayat boyu öğrenme

Keywords

Public education, Non-formal education, Ottoman period, Republic period, Lifelong learning

Öz. Bu makalede Türkiye’de halk eğitimi ve yaygın eğitimin tarihsel gelişimi ele alınmaktadır. Osmanlı döneminde halk eğitimi, Ahilik, loncalar ve vakıflar aracılığıyla yürütülmüştür. Ahilik, esnaflar arasında ahlaki değerlerin ve mesleki becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunurken, loncalar ticaret ahlakını korumuştur. Vakıflar ise sosyal adaletin sağlanmasında önemli bir rol oynamıştır. Cumhuriyet döneminde halk eğitimi daha sistematik hale getirilmiştir. 1926’da kurulan Halk Eğitimi Şubesi, Millet Mektepleri ve Halkevleri gibi kurumlarla okuma-yazma oranını artırmayı ve halkın kültürel gelişimini sağlamayı amaçlamıştır. 1960’ta Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuş, 2011 yılında ise Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü adı altında faaliyet alanı genişletilmiştir. Böylece, Türkiye’de halk eğitimi önemli bir gelişim sürecinden geçmiştir.

Abstract. This article examines the historical development of public education and widespread education in Turkey. During the Ottoman period, public education was carried out through the Ahilik, guilds and foundations. While the Ahilik contributed to the development of moral values and professional skills among tradesmen, the guilds protected trade ethics. Foundations played an important role in ensuring social justice. Public education became more systematic during the Republican period. The Public Education Branch, established in 1926, aimed to increase the literacy rate and ensure the cultural development of the people through institutions such as National Schools and Community Centers. The General Directorate of Public Education was established in 1960, and in 2011, these activities were expanded with a lifelong learning perspective under the name of the General Directorate of Lifelong Learning.

1. Giriş

Eğitim, toplumsal gelişmişlik düzeyinin en önemli belirleyicilerinden biridir ve bir toplumun sağlıklı bir şekilde var olabilmesi için kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda yaygın eğitim, yaş sınırı olmaksızın herkese açık olması sebebi ile toplumun tüm kesimlerine hitap eden dinamik bir yapı sunar. Türkiye’de Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze kadar Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yürütülen yaygın eğitim faaliyetleri, toplumsal kalkınmanın bir parçası olarak bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Halk eğitimi, yalnızca bireylerin bilgi ve becerilerini artırmakla kalmaz, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda gelişimlerini de destekler (Kurt, 2000).

Gelişmiş ülkelerde halk eğitimi genellikle yerel yönetimler tarafından organize edilirken, Türkiye’de bu görev Millî Eğitim Bakanlığının yanı sıra yerel yönetimler ve özel kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Halk Eğitimi Merkezleri, özellikle okuma-yazma, mesleki beceriler ve toplumsal farkındalık gibi alanlarda önemli roller üstlenmiştir. Bu merkezler, Cumhuriyet döneminde bireylerin topluma entegrasyonunu ve sosyal gelişimlerini desteklemeye yönelik olarak yapılandırılmış ve zamanla daha geniş kapsamlı programlar sunarak hayat boyu öğrenme perspektifiyle faaliyetlerini sürdürmüştür (Celep, 2003).

Türkiye’de yaygın eğitimin temel amacı, bireylerin yalnızca belirli bir dönemde değil, hayatlarının her aşamasında eğitim alabilmelerini sağlamaktır. Bu durum, örgün eğitimden mezun olan

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale

ya da herhangi bir nedenle eğitim sürecini tamamlayamamış bireylerin, eksikliklerini gidermelerine ve topluma daha donanımlı olarak katılmalarına olanak tanır (Şirin, 2007). Yaygın eğitim ayrıca, bireylerin mesleki yetkinliklerini artırarak iş gücü piyasasında rekabet avantajı kazanmalarına da yardımcı olmaktadır. Eğitim sisteminde meydana gelen gelişmeler ve teknolojik yeniliklerle birlikte yaygın eğitim, Türkiye'nin eğitim politikalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Kurt, 2000).

Halk eğitimi, bireylerin sosyal hayata daha etkin katılımını sağlayarak demokrasinin güçlenmesine de katkıda bulunmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, bu amaç doğrultusunda halk eğitimi faaliyetlerini yaygınlaştırarak daha geniş kitlelere ulaşmayı hedeflemiştir. Halk Eğitim Merkezleri'nin işlevi, bireylerin kişisel gelişimlerinin yanı sıra toplumsal refahı artırmayı amaçlayan programlarla desteklenmiştir. Halk Eğitimi alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar, kırsal alanlardaki bireylerin sosyal ve ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunmak amacıyla çeşitli kurslar ve eğitim programları düzenlemektedir (Şirin, 2007).

Bu bağlamda, halk eğitimi ve yaygın eğitim, toplumsal gelişimin yanı sıra bireylerin hayat boyu öğrenme süreçlerinde de önemli bir rol oynar. Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına katkı sunan bu eğitim modeli, bireylerin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik olarak sürdürülen kapsamlı bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Celep, 2003).

Bu çalışma Cumhuriyet Döneminden günümüze ulaşan kaynakların taranması sonucu Yaygın Eğitim ve Halk Eğitimi hakkında bilgi verilmesi amacı ile derlenerek oluşturulmuştur.

2. Halk Eğitimi ve Yaygın Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Halk eğitimi, tarihsel süreç içerisinde farklı evrelerden geçmiş ve toplumun çeşitli ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. Osmanlı döneminde, halk eğitimi çoğunlukla zanaatkarların ve esnafın mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik olup Ahilik teşkilatı ve loncalar bu eğitim faaliyetlerinin merkezinde yer almıştır. Ahilik, yalnızca mesleki eğitim vermekle kalmamış, esnaf arasında sosyal dayanışmayı ve ahlaki gelişimi de teşvik etmiştir (Kaya, 2018). Osmanlı'daki vakıflar ise hem eğitim hem de sosyal yardımlaşma işlevi görmüş, toplumun ihtiyaç sahibi kesimlerine eğitim ve maddi destek sağlamıştır. Vakıfların bu işlevi, sosyal adaletin sağlanmasına ve toplumun kültürel gelişimine büyük katkılar sunmuştur (Geray, 2019).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, halk eğitimi alanında köklü reformlar yapılmıştır. Yeni kurulan Cumhuriyet, halkın okuryazarlık oranını artırmayı ve modern eğitimi geniş halk kitlelerine yaymayı hedeflemiştir. Bu kapsamda, 1926 yılında Halk Eğitimi Şubesi kurulmuştur. Latin alfabesine geçişin ardından Millet Mektepleri de faaliyete geçirilmiştir. Millet Mektepleri, kısa sürede geniş bir kitleye okuma-yazma öğretmiş ve halkın eğitim seviyesini yükseltmiştir. Bu dönemde halk eğitimi, yalnızca okuryazarlık oranlarını artırmayı değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in sosyal ve kültürel değerlerini halka benimsetmeyi amaçlamıştır (Ünal, 2015). Halkevleri ise 1930'lu yıllarda kültürel ve sanatsal faaliyetleri desteklemek amacıyla kurulmuş, bu kurumlar halkın sosyal yaşamına önemli

katkılarda bulunmuştur. Halkın geniş kesimlerine tiyatro, sinema, konferanslar gibi etkinlikler sunarak toplumsal bilinci geliştiren Halkevleri, Cumhuriyet'in modernleşme sürecinde etkin bir rol oynamıştır (Akyüz, 2019).

Köy Enstitüleri, kırsal kesimde öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş ve 1940'lı yıllarda önemli bir işlev görmüştür. Bu enstitüler, köylü gençlere hem öğretmenlik hem de ziraat ve tarım bilgileri öğretmek için kırsal kalkınmanın temellerini atmışlardır. Köy Enstitüleri sayesinde köylerde okuma-yazma oranı artmış, modern tarım teknikleri öğrenilmiş ve kırsal bölgelerde sosyal değişim hızlanmıştır. 1950'lere gelindiğinde, Türkiye'nin halk eğitimi alanındaki temel kurumları arasında Halkevleri, Köy Enstitüleri ve Halk Eğitim Merkezleri bulunmaktadır (Arslan, 2020).

1960'larda kurulan Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü, halk eğitiminin daha organize bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. Bu genel müdürlük, yetişkin eğitimi ve yaygın eğitimi ülke genelinde daha sistematik bir şekilde yürütmek amacıyla çeşitli programlar geliştirmiştir. Halk Eğitim Merkezleri'nin açılmasıyla birlikte okuma-yazma kursları, mesleki beceri kazandırma programları ve sosyal farkındalık eğitimleri yaygınlaştırılmıştır (Geray, 2019). Bu merkezler, okuryazarlık oranlarının artırılması ve mesleki eğitimlerin düzenlenmesi konularında büyük başarılar elde etmiştir.

2011 yılında kurulan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, halk eğitiminin kapsamını daha da genişleterek bireylerin hayatlarının her döneminde eğitim alabilmesini sağlayan programlar geliştirmiştir. Bu yeni yapılanma, halk eğitimi faaliyetlerinin sadece belirli bir yaş grubuna değil, yaşam boyu öğrenme perspektifiyle tüm yaş gruplarına hitap etmesini amaçlamaktadır. Bu süreç; bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda gelişimlerine katkıda bulunarak Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik kalkınmasına önemli bir ivme kazandırmıştır (Akyüz, 2019).

Günümüzde halk eğitimi, Halk Eğitim Merkezleri, mesleki eğitim kursları, okuma-yazma kampanyaları ve çeşitli sosyal eğitim programları aracılığıyla devam etmektedir. Bu programlar, bireylerin sadece mesleki becerilerini geliştirmekle kalmayıp sosyal ve kültürel gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır. Halk eğitimi, toplumun her kesimine ulaşmayı hedefleyerek eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu süreç, özellikle kırsal kesimlerde yaşayan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamada etkin bir rol oynamaktadır (Arslan, 2020).

Özetle, halk eğitimi Türkiye'nin eğitim tarihinde önemli bir yere sahip olup Cumhuriyet'in modernleşme sürecinde kilit bir rol oynamıştır. Osmanlı döneminden başlayarak günümüze kadar evrilen bu süreç, halkın eğitim ihtiyaçlarını karşılamayı ve sosyal kalkınmayı desteklemeyi amaçlamıştır. Halk eğitimi, bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine katkıda bulunarak toplumsal gelişime olan etkisini sürdürmektedir (Geray, 2019).

3. CHP Dönemi Halk Eğitimi Faaliyetleri (1923-1950)

Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) iktidarda olduğu 1923-1950 yılları arasında Türkiye'de halk eğitimi alanında kapsamlı reformlar gerçekleştirilmiştir. Bu reformlar, ülkenin modernleşme sürecine katkı sunmuş ve halkın eğitim düzeyini artırmaya yönelik ciddi

adımlar atılmıştır. Bu dönemde halk eğitimi, bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerini desteklemek amacıyla çeşitli kurumlar ve politikalar aracılığıyla organize edilmiştir (Ünal, 2015).

1928 yılında gerçekleştirilen harf devrimi, halk eğitim faaliyetleri açısından CHP döneminin en önemli reformlarından biridir. Latin alfabesine geçişle birlikte Millet Mektepleri kurulmuş ve geniş halk kitlelerine okuma-yazma öğretmek amacıyla yoğun bir okuryazarlık kampanyası başlatılmıştır. Millet Mektepleri, kısa sürede büyük bir başarı elde etmiş ve okuma-yazma oranını hızla artırmıştır. Yeni alfabenin öğrenilmesi için yürütülen bu faaliyetler, halkın Cumhuriyet'in değerlerine entegrasyonunu sağlama amacını da taşımıştır (Kaya, 2018). Bu süreç, sadece okuma-yazma eğitimiyle sınırlı kalmamış vatandaşlık bilinci ve modern eğitim anlayışı kazandırılmaya çalışılmıştır (Akyüz, 2019).

1930'larda Türkiye'nin büyük bir kısmının kırsal bölgelerde yaşadığı görülmüş bu bölgelerdeki eğitim ihtiyacını karşılamak amacı ile de Köy Enstitüleri kurulmuştur. Köy Enstitüleri, kırsal kesimde öğretmen ve eğitimci yetiştirerek köylerin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmuştur. Bu enstitülerde öğrencilere sadece okuma-yazma öğretilmemiş tarım ve ziraat bilgileri verilerek kırsal kalkınma teşvik edilmiştir (Geray, 2019). Enstitüler, Cumhuriyet'in köydeki eğitimsizlik sorununa çözüm bulmak ve köylerin kalkınmasını sağlamak için tasarlanmış bir model olarak 1940'lı yılların en önemli eğitim projelerinden biri olmuştur. Köy Enstitüleri, gençlere öğretmenlik becerileri kazandırırken modern tarım tekniklerini de öğretmekle köylere ekonomik kalkınma getirmiştir (Arslan, 2020).

CHP döneminin bir diğer önemli halk eğitimi kurumu, 1932 yılında açılan Halkevleridir. Halkevleri, halkın kültürel ve sosyal gelişimini desteklemek amacıyla geniş bir yelpazede faaliyetler yürütmüştür. Bu kurumlar, Cumhuriyet'in modernleşme politikalarını desteklemek için kültürel etkinlikler, tiyatro oyunları, sinema gösterimleri, halk konferansları ve kütüphane hizmetleri gibi programlar sunmuştur. Halkevleri, kırsal kesimlerden şehir merkezlerine kadar yayılmış ve toplumun geniş kesimlerine ulaşmayı başarmıştır. Bu süreçte, halk eğitimi sadece okuma-yazma eğitimiyle sınırlı kalmamış halkın kültürel olarak da gelişmesi hedeflenmiştir (Şimşek, 2016).

CHP dönemi halk eğitimi politikaları, kadınların eğitimi konusunda da önemli adımlar atmıştır. Cumhuriyet'in eşitlikçi yaklaşımı doğrultusunda kadınların eğitim görmesi ve sosyal hayata aktif katılımları teşvik edilmiştir (Kurt, 2000; Akyüz, 2019). Halkevleri ve Halk Eğitim Merkezleri, kadınlara yönelik mesleki beceri kazandırma kursları düzenlemiş ve kadınların iş gücüne katılımlarını desteklemiştir. Bu dönemde kadınların eğitimi, Cumhuriyet'in toplumsal kalkınma hedefleri arasında önemli bir yer tutmuştur (Ünal, 2015). Kadınların eğitimdeki rolü, sosyal hayatta etkin bir yer edinmeleri için geliştirilmiş ve bu doğrultuda birçok eğitim programı hayata geçirilmiştir.

1950 yılında CHP'nin iktidardan ayrılması ve Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte halk eğitimi politikalarında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Halkevleri, siyasi bağlantılarının yarattığı tartışmalar nedeniyle 1951 yılında kapatılmıştır (Turan,

2011; Şimşek, 2016). Bu dönemde Demokrat Parti, Halkevleri'nin eğitim dışındaki faaliyetlerini eleştirerek, bu kurumların siyasi bir araç olarak kullanıldığı görüşünü savunmuş ve faaliyetlerini durdurma kararı almıştır. Bu değişiklikler, halk eğitimi politikalarının farklı bir yöne evrilmesine neden olmuştur (Akyüz, 2019).

Sonuç olarak CHP döneminde halk eğitimi, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Harf devrimi, Millet Mektepleri, Halkevleri ve Köy Enstitüleri gibi reformlar aracılığıyla halk eğitimi, geniş toplum kesimlerine ulaşmış ve okuma-yazma oranlarının yükselmesine, ayrıca toplumsal farkındalığın artmasına büyük katkı sağlamıştır (Aydın, 2009; Celep, 2003). Bu süreçte eğitim faaliyetleri, yalnızca okuma-yazma öğretimiyle sınırlı kalmayıp, bireylerin sosyal ve kültürel gelişmelerini desteklemeye yönelik geniş kapsamlı programlarla güçlendirilmiştir (Geray, 2019).

4. 1950-1980 Arası Halk Eğitim ve Yaygın Eğitim Politikaları

1950-1980 yılları arasındaki dönem, Türkiye'de eğitim politikalarının şekillendiği ve halk eğitimi alanında yeni yönelimlerin ortaya çıktığı bir süreçtir. Bu dönemde, Demokrat Parti iktidarı ile başlayan değişim, halk eğitimi politikalarında önemli etkiler yaratmıştır. CHP döneminde kurulan Halkevleri kapatılmış ve halk eğitimi yeni yapılanmalar ile devam ettirilmiştir. Bu dönemde, halk eğitimi faaliyetlerinin merkezinin devletten yerel yönetimlere kaydırılması yönünde girişimler olmuştur (Turan, 2011).

1970'lerde halk eğitimi alanında önemli bir gelişme, Yaygın Eğitim Kurumu (YAYKUR)'nun kurulması olmuştur. YAYKUR, halk eğitimi ve yaygın eğitimi daha sistematik ve düzenli hale getirmek amacıyla 1977 yılında kurulmuştur (Akgün, 2018; Erdoğan, 2013). Bu kurum, mesleki eğitim, okuma-yazma kampanyaları ve hayat boyu öğrenme programları düzenlemiştir. YAYKUR'un amacı, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve bireylerin hayat boyu eğitim almalarına olanak tanımadır. Bu dönemde halk eğitimi faaliyetleri, sanayileşmenin hızlandığı Türkiye'de, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden şekillenmiştir (Aydın, 2009). YAYKUR, halk eğitimi politikalarının ülke genelinde uygulanmasında önemli bir rol üstlenmiş, özellikle kırsal kesimdeki eğitim ihtiyaçlarına cevap vermiştir.

1950-1980 yılları arasında halk eğitimi politikalarının bir diğer önemli yönü ise, mesleki eğitime verilen önemin artmasıdır. Kırsal kesimde, gençlerin tarım, hayvancılık ve zanaat gibi alanlarda eğitim alarak üretken bireyler haline gelmesi hedeflenmiştir. Tarım ekonomisine dayalı bir toplum olan Türkiye'de, kırsal kalkınmayı desteklemek amacıyla açılan mesleki eğitim kursları, gençlerin modern tarım teknikleri öğrenmelerine olanak sağlamıştır. Bu dönemde, halk eğitimi faaliyetleri daha çok köylülerin tarımsal üretim kapasitesini artırmaya ve kırsal kalkınmaya odaklanmıştır (Erdoğan, 2013).

Kırsal kalkınmayı teşvik etmek amacıyla açılan bu kurslar, yerel yönetimlerle iş birliği içinde organize edilmiş ve köylülerin ekonomik refahını artırmayı hedeflemiştir. Ayrıca, bu dönemde

köylülerin eğitim düzeylerini yükseltmek için çeşitli okuma-yazma kursları düzenlenmiş ve okuma-yazma oranları artırılmıştır. YAYKUR'un denetiminde açılan mesleki eğitim kursları, kırsal kesimde yaşayan bireylerin eğitim ihtiyaçlarına cevap vermiştir (Özkan, 2015).

Bu dönemin bir diğer önemli halk eğitimi politikası, eğitimde fırsat eşitliğini sağlama hedefidir. 1960'larda Türkiye'de hızla artan nüfus, özellikle kırsal kesimlerdeki düşük okuryazarlık oranlarını gündeme taşımış ve halk eğitimi politikalarının odağına okuma-yazma seferberliklerini yerleştirmiştir. Devletin bu alandaki çabaları, halk eğitimi merkezleri ile yerel yönetimlerin ortaklaşa yürüttüğü geniş çaplı kampanyalarla desteklenmiştir (Akgün, 2018; Şirin, 2007). 1961 yılında başlatılan okuma-yazma seferberliği, kırsal bölgelerde önemli etkiler yaratmış ve okuryazarlık oranlarının yükselmesine ciddi katkılar sağlamıştır (Tosun, 2017).

Bu seferberlikler, sadece okuma-yazma öğretmekle sınırlı kalmamış vatandaşların devletle daha etkin bir iletişim kurmalarını ve kamu hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmıştır. 1970'lerde okuma-yazma kurslarına olan ilgi artmış ve devlet tarafından desteklenen programlar, kırsal kesimde yaşayan bireylerin eğitim ihtiyaçlarına cevap vermiştir (Erdoğan, 2013). Bu süreçte eğitimde fırsat eşitliği sağlama yönündeki çabalar halk eğitiminin önemli bir parçası haline gelmiştir.

1950-1980 döneminde halk eğitimi politikaları, yetişkin eğitimi üzerine yoğunlaşmıştır. Kadınların eğitimine yönelik çeşitli kurslar da düzenlenmiştir. Kadınların toplumsal hayata katılımlarını artırmak amacıyla mesleki beceri kazandırma kursları, okuma-yazma kursları ve çeşitli eğitim programları uygulanmıştır. Kadınların eğitimi, toplumun kalkınmasına katkıda bulunmak için önemli bir araç olarak görülmüş ve bu alanda büyük adımlar atılmıştır (Özkan, 2015). Kadınların eğitimine verilen bu önem hem sosyal hem de ekonomik hayatta aktif rol oynamalarını sağlamıştır.

Yetişkin eğitimi, bireylerin hem mesleki hem de sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik bir çaba olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde açılan çeşitli kurslar, iş gücü piyasasında daha nitelikli bireyler yetiştirmeyi amaçlamış ve bireylerin ekonomik refahını artırmayı hedeflemiştir. Yetişkinlere yönelik düzenlenen eğitim programları, halk eğitiminin en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir (Turan, 2011).

Sonuç olarak 1950-1980 yılları arasındaki halk eğitimi ve yaygın eğitim politikaları, Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik kalkınma hedeflerine yönelik şekillendirilmiştir. Bu dönemde mesleki eğitim kursları, okuma-yazma seferberlikleri ve yetişkin eğitime verilen önem, halk eğitiminin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. YAYKUR'un kurulmasıyla birlikte halk eğitimi daha sistematik hale gelmiş ve eğitimde fırsat eşitliği sağlama yönündeki çabalar önemli başarılar elde etmiştir (Aydın, 2009).

5. 12 Eylül Darbesinden Günümüze Halk Eğitimi

12 Eylül 1980 askeri darbesi, Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısında köklü değişikliklere neden olduğu gibi, eğitim politikaları üzerinde de derin etkiler bırakmıştır. Bu süreçte, halk eğitimi faaliyetleri yeniden yapılandırılmış ve devletin ideolojik kontrolü

altında şekillenmiştir. Darbe sonrası dönemde eğitim alanında sıkı denetim mekanizmaları devreye alınmış ve halk eğitimi kurumlarının amaç ve işlevleri, rejimin beklentilerine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir (Güven, 2015; Şimşek, 2016). Bu dönemde halk eğitimi, bireylerin mevcut toplumsal yapıya ve rejime uyumunu kolaylaştırmak amacıyla ideolojik bir araç olarak kullanılmıştır (Aydın, 2010).

12 Eylül Darbesi'nden sonra halk eğitimi, daha çok devletin kontrolü altında yürütülen ideolojik bir araç haline gelmiştir. Darbe yönetimi, eğitim politikalarını belirlerken halkın rejime sadık kalmasını sağlayacak değerleri ön plana çıkarmıştır. Bu süreçte, Halk Eğitimi Merkezleri yeniden yapılandırılmış ve devletin belirlediği ideolojik çerçevede eğitim faaliyetleri yürütülmüştür. 1980'ler boyunca halk eğitimi, toplumu disipline etmek ve mevcut rejimin değerlerini benimsetmek amacıyla kullanılmıştır (Güven, 2015).

Halk Eğitim Merkezleri, okuma-yazma kursları, mesleki beceri kazandırma programları ve sosyal eğitim projeleriyle toplumun eğitim ihtiyaçlarını karşılamayı sürdürmüştür. Ancak, bu programların içerikleri, darbe yönetiminin belirlediği ideolojik hedefler doğrultusunda yeniden düzenlenmiş ve büyük ölçüde devlet kontrolü altında şekillendirilmiştir (Güven, 2015; Tosun, 2017). Halk eğitimi faaliyetlerinde, okuma-yazma oranını artırma çabaları devam ederken, mesleki eğitim kursları da sanayileşme sürecine entegre edilerek iş gücü piyasasına yönelik olarak tasarlanmıştır. Bu süreçte, özellikle kırsal kesimlerdeki bireylerin ekonomik katkı sağlayabilecek beceriler edinmeleri hedeflenmiştir (Erdoğan, 2013).

1990'lar, Türkiye'de ekonomik ve sosyal değişimlerin yaşandığı bir dönemdir ve bu değişimler halk eğitimi politikalarına da yansımıştır. Bu dönemde, eğitimde modernleşme ve küreselleşme etkileri hissedilmeye başlanmış, halk eğitimi de bu doğrultuda yeniden yapılandırılmıştır. Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında, Türkiye'de eğitim politikalarının uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi hedeflenmiştir. Bu dönemde halk eğitimi faaliyetleri, hayat boyu öğrenme perspektifiyle ele alınmış ve bireylerin sürekli eğitim almaları teşvik edilmiştir (Tosun, 2017).

Halk Eğitim Merkezleri, eğitimde fırsat eşitliği sağlama ve bireylerin sosyal becerilerini geliştirme amacıyla çeşitli projeler yürütmüştür. Kırsal kesimde yaşayan bireyler için mesleki eğitim ve okuma-yazma kursları düzenlenmiş, kadınların eğitimi konusunda önemli adımlar atılmıştır. 1990'larda halk eğitimi, bireylerin ekonomik ve sosyal refahını artırmayı hedefleyen programlarla desteklenmiştir (Turan, 2011).

2000'li yıllarda halk eğitimi, "hayat boyu öğrenme" anlayışıyla önemli bir dönüşüm geçirmiştir. 2000'lerin başında, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün kurulmasıyla birlikte halk eğitimi, bireylerin yalnızca gençlik dönemlerinde değil, hayatlarının her aşamasında eğitim almalarına imkân tanıyacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır (Arslan, 2020; Tosun, 2017). Bu yeni yapılanma kapsamında mesleki eğitim kursları, okuma-yazma kampanyaları, kültürel gelişim programları ve dijital okuryazarlık eğitimleri gibi çok çeşitli alanlarda faaliyetler yürütülmüştür (Akgün, 2018).

Dijitalleşmenin etkisiyle birlikte, 2000'li yıllarda halk eğitimi programları da teknolojiyle entegre edilmiştir. Halk Eğitim

Merkezlerinde bilgisayar ve internet kullanımı, dijital okuryazarlık, bilişim teknolojileri eğitimleri gibi konular ön plana çıkmıştır. Bu dönemde açılan kurslar, bireylerin bilgi teknolojilerine erişimini artırmayı ve dijital becerilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. Ayrıca, mesleki eğitimde de teknolojik gelişmelerin takip edilmesi ve iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun bireyler yetiştirilmesi amacıyla dijital eğitim programları yaygınlaştırılmıştır (Erdoğan, 2013).

2010'larda halk eğitimi, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü çatısı altında daha kapsamlı bir yapıya kavuşmuş ve bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamada kritik bir rol üstlenmiştir. Bu dönemde, halk eğitimi programlarının kapsamı genişletilmiş; kadınların eğitimi, mültecilerin entegrasyonu ve kırsal kesimlerde yaşayan bireylerin mesleki beceriler kazanmasına yönelik projeler öncelikli hale getirilmiştir (Arslan, 2020; Akgün, 2018). Dezavantajlı grupların eğitime erişimini kolaylaştırmak amacıyla yürütülen projeler, sosyal eşitlik ve toplumsal entegrasyon hedefleri doğrultusunda önemli katkılar sağlamıştır (Tosun, 2017).

Halk Eğitim Merkezleri, bireylerin sosyal, kültürel ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunmaya devam etmiş, eğitimde fırsat eşitliği sağlama amacıyla çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Özellikle kadınlar ve gençler için açılan kurslar, toplumun ekonomik ve sosyal kalkınmasına önemli katkılar sunmuştur (Akgün, 2018).

Sonuç olarak 12 Eylül Darbesi'nden günümüze halk eğitimi, Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi yapısına göre şekillenmiş, modernleşme ve dijitalleşme süreçleriyle entegre edilmiştir. Bu dönemde, halk eğitimi hayat boyu öğrenme perspektifi ile ele alınmış ve bireylerin eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde genişletilerek yeniden yapılandırılmıştır (Erdoğan, 2013).

6. Sonuç

Türkiye'de halk eğitimi, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren toplumun eğitim seviyesini yükseltmek, kültürel gelişimi desteklemek ve sosyal kalkınmayı sağlamak amacıyla etkili bir araç olarak benimsenmiştir. Halk eğitimi faaliyetleri, toplumun değişen ihtiyaçlarına göre şekillenmiş; okuma-yazma oranlarının artırılmasına, mesleki becerilerin geliştirilmesine ve bireylerin sosyal hayata entegrasyonuna odaklanmıştır (Kurt, 2000; Celep, 2003). Cumhuriyet döneminde başlatılan reformlar, halk eğitimi sürecini hızlandırmış ve eğitimde fırsat eşitliği sağlama hedefine yönelik olarak büyük adımlar atılmasını sağlamıştır (Akyüz, 2019).

1950'lerden itibaren halk eğitimi politikalarında yaşanan değişimler, kırsal kesimlerin kalkınmasına yönelik olarak mesleki eğitim kurslarına ve tarımsal beceri kazandırma programlarına ağırlık vermiştir. Bu süreçte YAYKUR gibi kurumlar kurulmuş, halk eğitimi faaliyetleri devletin ve yerel yönetimlerin iş birliğiyle organize edilmiştir (Erdoğan, 2013). 1980 darbesinin ardından halk eğitimi, ideolojik bir çerçeveye içerisinde yeniden yapılandırılmış ve eğitim faaliyetleri büyük ölçüde devletin kontrolü altında sürdürülmüştür (Güven, 2015).

Günümüzde halk eğitimi, dijitalleşme ve hayat boyu öğrenme perspektifiyle genişletilmiş, bireylerin yaşamlarının her döneminde eğitim almalarına olanak sağlayacak bir yapıya kavuşmuştur. Halk Eğitimi Merkezleri aracılığıyla yürütülen bu faaliyetler, bireylerin

hem mesleki hem de sosyal becerilerini geliştirerek iş gücü piyasasına daha donanımlı bireyler kazandırmayı hedeflemiştir (Tosun, 2017).

Sonuç olarak Türkiye'de halk eğitimi, toplumun değişen ihtiyaçlarına göre sürekli olarak yenilenmiş ve ülkenin eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Akgün, 2018).

Etik Beyan

Araştırmanın yürütüldüğü süreçte gerekli etik ilkelere uyulduğu yazarlar tarafından beyan edilmiştir.

Finansman Beyanı

Yazar, bu çalışma için herhangi bir kişi, kurum ya da kuruluştan maddi destek alınmadığını beyan etmiştir.

7. Kaynakça

- Akgün, M. (2018). Hayat boyu öğrenme perspektifinde Türkiye'de halk eğitimi faaliyetleri. *Eğitim ve Bilim*, 43(1), 45-58.
- Akyüz, Y. (2019). *Türk eğitim tarihi: m.ö. 1000'den günümüze*. Pegem Akademi.
- Arslan, M. (2020). Köy enstitüleri ve Türkiye'nin eğitim tarihindeki yeri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 35(2), 89-112.
- Aydın, F. (2009). Türkiye'de yaygın eğitim politikalarının gelişimi ve uygulama sonuçları. *Yaygın Eğitim Dergisi*, 20(4), 30-48.
- Aydın, F. (2010). 1980 sonrası Türkiye'de eğitim politikalarının değişimi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 25(1), 77-95.
- Celep, C. (2003). Cumhuriyet döneminde halk eğitimi ve yaygın eğitim uygulamaları. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 12(3), 150-162.
- Erdoğan, R. (2013). Türkiye'de halk eğitimi ve yaygın eğitim faaliyetlerinin tarihsel gelişimi. *Halk Eğitim Dergisi*, 41(3), 68-80.
- Geray, C. (2019). Osmanlı döneminde vakıfların eğitimdeki rolü. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 130-145.
- Güven, İ. (2015). 12 eylül darbesinin eğitim politikalarına etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 43(2), 121-138.
- Kaya, A. (2018). Ahilik ve lonca teşkilatının osmanlı döneminde halk eğitimi üzerindeki etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 56-67.
- Kurt, R. (2000). Cumhuriyet döneminde halk eğitimi ve okuma-yazma seferberlikleri. *Eğitim Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 97-113.
- Özkan, A. (2015). Türkiye'de kırsal kalkınma ve mesleki eğitim kurslarının önemi. *Mesleki Eğitim ve Yaygın Eğitim Dergisi*, 18(3), 44-59.
- Şimşek, H. (2016). Halkevleri'nin cumhuriyetin modernleşme sürecindeki yeri. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 12(1), 54-70.
- Şirin, N. (2007). Türkiye'de yaygın eğitim ve halk eğitimi merkezlerinin gelişimi. *Eğitim ve Toplum Dergisi*, 7(1), 24-39.
- Tosun, F. (2017). Türkiye'de okuma-yazma seferberliklerinin tarihsel süreci. *Halk Eğitimi ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 88-103.
- Turan, M. (2011). 1950-1980 arası Türkiye'de halk eğitimi ve yaygın eğitim politikaları. *Eğitim Politikaları Dergisi*, 23(4), 44-60.

Ünal, M. (2015). Cumhuriyet dönemi halk eğitimi ve yaygın eğitim politikaları. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 28(2), 123-145.